

Det grønne gullet forsvinner

2024-12-18

Optional[© Nationen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

NATIONEN

Onsdag 18. desember 2024

MOTKULTUR 15

MOTKULTUR FAGLIG SNAKKA

Vi må sikre egen matforsyning, skriver Margaret Eide Hillestad og Christian Anton Smedshaug.

FOTO: MARIANN TVEIT

Det grønne gullet forsvinner

Jordbruket i Troms stuper. Uten økte investeringer risikerer vi å miste vår evne til å produsere mat i nord.

Margaret Eide Hillestad og Christian Anton Smedshaug

Det er en urolig verden vi lever i. Mynighetene både i Norge, Sverige og Finland mener vi må heve beredskapen og rigge oss til å tåle mulige konflikter. Det innebærer at vi må sikre egen matforsyning.

Det krever at verdikjeden for næringsmidler opprettholdes over hele landet - ikke minst i nord og i vårt tilfelle, Troms. Tallene viser at utviklingen i Troms går feil vei fort.

JORDBRUKSAREAL I drift i Troms har falt med 11 prosent fra 2000 til 2023, mens det har

gått ned med 6 prosent for hele i Norge i denne perioden. Det var 45 prosent færre bruk i Norge i 2023 enn i 2000, mens det var 60 prosent færre bruk i Troms. De nasjonale utfordringene er særlig tydelige i Troms.

I Troms utgjør fulldyrka eng mesteparten av jordbruksarealet med hele 86 prosent av totalt jordbruksareal, noe som er den høyeste andelen i landet. Derfor er økte investeringer i grovfôrproduksjon, drøvtyggere og utmarksbruken viktig for utviklingen av jordbruket i Troms.

I TILLEGG trengs det satsing på svineproduksjonen for å sikre grunnlag for løpende drift av slakteriet i Målselv og dermed verdikjeden i Troms.

Jordbruket i Troms har stor andel leiejord. I 2013 lå den borteste teigen i snitt 8,4 km unna driftsbygningene, og når bruket legger mer areal under seg vil avstanden til teigen lengst vekk øke. Når avstanden øker, øker transporten, og dermed også maskinkostnadene.

FOR Å forrente en slik utvikling må grasavlingene øke. Tallene for grovfôravløsing tilsier at gjennomsnittlig grasavling i Troms har gått noe ned målt i kilo tørrestoff per dekar, og av-

lingene ligger lavt i forhold til landsnittet. Prosjektet Grovfôr 2020 viste at det er store variasjoner i grovfôravløsing i Troms, og dermed også i lønnsomheten i fylkets melke- og kjøttproduksjon.

Klimaendringene gir økt risiko for overvintringsskader i grasmark. Under det elendige sommerværet i 2010 og mye grasbrann som følge av vanskelig vinter, kalte statsforvalteren i Troms inn til krisemøte for å håndtere situasjonen slik at mange husdyrbønder ikke måtte legge ned drifta.

DERFOR VIL investeringer i arealet som gir økte avlinger og større overlagering mellom år, være nødvendig for å redusere kostnadene og dermed øke inntekten for husdyrbønder i fylket.

Utmarksbeitene av svært god kvalitet er høyere i Troms (25 prosent), enn i noen andre fylker. Likevel har antall dyr på utmarksbeite gått ned med 29 prosent fra 2010 til 2023. Det ble sluppet 30 prosent færre sau og lam på utmarksbeite i perioden, og antall storfe på utmarksbeite er redusert med 4 prosent.

AT NEDGANGEN av storfe på beite er lav, skyldes at antall melkekyr faller, mens antall

ammekyr øker. For å øke beitebruken vil «digitalisering av utmark» kunne gi mer effektiv drift. Det finnes mye god beite-teknologi på markedet som kan brukes, men som foreløpig er for kostbar til at nærløpige kan utnytte den fullt ut.

En undersøkelse utført av Tine i 2024 viste at det fortsatt var 80 melkeprodusenter i Troms som ikke hadde lagt om til løsdriftsfjøs - dvs. 55 prosent. Samtidig vil 2/3 av disse anslagsvis 55 brukene gjerne investere for å være med videre.

TALL FRA Nibio viser at byggekostnadene i Troms er høyere enn ellers i landet. Det er få ak-tører innen landbruksbygg i fylket, og konkurransen mellom entreprenørene er liten, noe som bidrar til høyere investeringskostnader for bonden.

Tilskuddsandelen bør derfor videre opp kanskje helt til 75 prosent, for å kompensere for denne differansen i kostnader, slik at flest mulig melkebønder kan fortsette produksjonen etter 2034.

FOR Å sikre drift av slakteri i Troms, er det behov for et investeringsstøtteprogram til svineholdet. Slaktesvin bidrar til kontinuerlig drift, da svin slaktes jevnlig gjennom året. Behovet

for investeringsstøtte til denne næringen er beregnet til å være i størrelsesordenen 126 millioner kroner over fire år.

Dette vil være for å videreutvikle et lite miljø som må dimensjoneres opp for å sikre verdikjeden. Den nye tilskuddsordningen til drift i næringsmiddelindustrien i Nord på 14 millioner kroner for 2025 viser vilje til å sikre verdikjeden «fra jord til bord» i Nord. Men for å trygge hele verdikjeden for næringsmidler i Troms må også svinebonden styrkes.

SIDEN GROVFØRPRODUKSJONEN bør løftes, utmarksbruken bør utvides, flest mulig melkebønder bør bli med videre etter 2034, og husdyrbrukene skal fornyes fortløpende, trengs det et betydelig løft.

Anslagsvis gir dette et totalt tilskuddsbehov til drift og investeringer på om lag 187 millioner kroner utover dagens tilskudd de neste fire år. Dette er tiltak som også kan finansieres som en egen utviklingspakke i nord utenom jordbruksavtalen.

EN KONKRET investeringspakke for jord, bygninger og digital utmarksbruk vil kunne skape sært trengt optimisme og framtidstro, både i jordbruk og industri i Troms.